

Učiteljski pokret

Aktualna razprava

Jože Kerenčič je izdal v samozaložbi 47 strani obsegačo razpravo »Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih gorah«, kjer avtor obširneje in zelo podrobno raziskuje pogoje preživljanja tamkajšnjega prebivalstva.

Brošura predstavlja zelo podrobno analizo zemljiških razmer v Jeruzalemskih gorah ter bo dala vsem zainteresiranim takih raziskovanj hvalevredne pobude in nazoren primer takega dela. Po kratkem opisu obravnavane pokrajine razčlenjuje avtor zelo minuciozno lastniške odnose v celotnih Jeruzalemskih gorah. Ta razčlenba je stala pisatelja ogromnega truda in marljivosti, kajti spušča se je pri tem v take potankosti, da bi človek skoraj mislil, da bi bilo več, če bi bilo manj.

V številkah je skušal ponazoriti predvsem: razmerje med posameznimi zemljiškimi kulturami, kako je razdeljena rast zemlje, kar ima ugotovljeno za vsako izmed 26 katastrskih občin posebe, prav tako poseben statističen prikaz gostote prebivalstva ter v dveh dobrih grafičnih prikazih lastništvo tujecev in domačinov za celotno produktivno površino ter še posebej za lastništvo vinogradov.

Božični sestanek Hrvatske učiteljske zadruga „Ivan Filipović“

Zvesto svojemu delu in načelu se je zbralo tudi v letošnjih božičnih počitnicah mlajše, ali točneje, naprednejše hrvatsko učiteljsko. Zbrano v Hrvatskem učiteljskem domu v Zagrebu je pokazalo, kako dela sedaj in kako bo delalo tudi v bodoče po določenem programu. V teku štirih dni, izpolnjenih s predavanji in obiski raznih razstav, je članstvo učiteljske zadruga »Ivan Filipović« videlo uspehe in napake za to šolsko leto določenega dela. Tovariši Frank, Cvitan in Karlovičan so poročali o rezultatih ankete »Šolske zgradbe, oprema, učila in oddaljenost otrok«. Anketa je jasno pokazala, kaj se je treba storiti, da se bo tudi hrvatsko šolstvo povzpelo na isto stopnjo kot pri ostalih narodih. Najzanimivejši so rezultati tov. Karlovičana, ki je podal rezultate za Stolac in nekatere tamošnje šole. Ugotovil je n. pr., da so se zadnja učila nabavila leta 1929.; da skoraj vse slike še iz predvojne dobe; da je povprečno število otrok na enega učitelja v tamošnjih šolah 120,5, ki pa se v nekaterih primerih dvigne tudi do 170; da od predpisane količine zraka odpade dovoljna količina na enega učenca samo v Stoleu, ponekod pa pade na 1,53 m. Število otrok na eno mesto v klopi je naslednje: v Stoleu 1,2, v najslabšem primeru 2,5, povprečno pa 1,82. V anketiranih šolah odpade na 6 učencev po ena mladinska knjiga itd.

Do konca letošnjega leta bodo člani zadruga merili prehranjenost otrok. Nekateri člani so delo že dovršili. Merijo po Pirquetovi metodi. Na ugovor, da dobljeni rezultati ne odgovarjajo, je zadruga mnenja, da se dela po navedeni metodi, ker je najlažja in nam da vendar pozitivne rezultate. Pač pa se opušča označba »zelo dobro prehranjena«, »dobro prehranjeno« itd. Končna lestvica pa se razdeli na več skupin, kar se bo še naknadno natančneje določilo.

Ker namerava zadruga naslednje leto določevati inteligenčno stopnjo otrok, je hotela dati članstvu možnost, da se seznanijo in pripravijo na to delo, zato je vstavila v program sestanka tudi to temo. O inteligenčni preizkušnji otrok je predaval strokovnjak na tem področju, prof. Z. Keller. Predavatelj je pokazal potrebo po tem delu in je navajal poleg ostalih tri glavne razloge:

1. Sprejem otrok v I. razred, ko določi učitelj z inteligenčno preizkušnjo, ali je otrok sposoben za sprejem v šolo.

2. Učitelj lahko določi, kakšno je razmerje med višino inteligence in višino znanja pri učencih.

3. Inteligenčni kvocient daje precej jasno sliko o otrokovih sposobnostih z ozirom na izbiro poklica.

Nato je predavatelj podal kratko zgodovino tega dela in omenil pri nas Mandiča, ki je delal po Bobertagovih testih, za tem pa prof. Stefanovića, ki dela po beograjski reviziji Bine-Simonovih testov. Opozoril je posebno na to, da ne prevzemamo rezultatov, ampak samo metodo. Ker ni prilagojenih testov za hrvatske razmere, priporoča, da se dela po omenjenih testih, ki se bodo skušali v čim krajšem času prilagoditi hrvatskim razmeram.

Navzoči so predavateljeva izvajanja brez nadaljnega osvojitja. Vendar imam vtis, da je predavatelj to delo prelahko ocenil, ko je dejal, da je delo lahko in da bo marsikdo presenečen, ko bo začel z delom. (Tov. Mencej je na sestankih Učiteljskega pokreta vedno opozarjal, da je treba za delo mnogo priprav v obliki študija, ker bi sicer delo lahko zašlo v diletantstvo. Priporočal je Stefanovića, ki je vse delo do podrobnosti analiziral v knjigah: »Razvije dečje inteligencije« in »Merenje inteligencije«. Opomba V. M.) Sicer pa je članom do dela na razpolago še mnogo časa in se lahko na delo temeljito pripravijo.

Če je bilo prejšnje predavanje uvod v časovno najbližje delo, je bilo predavanje prof. B. Sučevića program, ki ga treba izvajati skozi daljšo dobo časa s temljito reorganizacijo celotnega šolstva. V temi »Problem koordinacije našega šolskega sistema« je podal predavatelj načrt za reformo celotnega šolstva, ki bi v teku podrobne izdelave pretrpel še marsikatero izpremembo, ohraniti pa bi moral vendar bitno potezo: šola mora sloveti na potrebah časa, kraja in na sodobnih pedagoških dognanjih. — Meja med ljudsko in srednjo šolo ne bi bila deseto, temveč štirinajsto leto.

Ker so na Hrvaškem šole sedaj začeli z ustanavljanjem ženskih odsekov v sreskih društvih, je tov. Ljuba Šikić govorila o potrebi takih odsekov. Predavanju je sledil razgovor, in po zanimanju, ki ga je pokazalo zbrano učiteljsko, lahko pričakujemo, da bodo imele hrvatske učiteljice kmalu v vsakem društvu svoj odsek.

Podrobna statistika nam kaže nadalje podrobno strukturo lastnikov vse zemlje v tej pokrajini, kar da še nazornejšo sliko, ko primerja to strukturo zemljiške kulture po lastnikih zemlje v ormoško-ljutomerski pokrajini, v ostali Sloveniji, po vsej državi in končno izven države.

Končno obravnava Kerenčič še lastniške odnose stanovanjskih hiš v Jeruzalemskih gorah, tudi to z isto frapantno natančnostjo in podrobnostjo.

V splošnem je treba ugotoviti, da je zbral avtor s čebelično marljivostjo ogromen material, vendar se zdi, da za končne zaključke ni bilo potrebno toliko naporov. Bravec se ne more osvoboditi vtisa, da vlada med naporom in rezultatom neko nesorazmerje ter da zbrana statistična snov ni uporabljena dovolj eksaktno in ekonomsko. Iz tega spoznanja bodo morali tudi naši pokretaši posvečati posej več pozornosti, da se spoznajo natančneje s statistično tehniko kot tako. Le v tem primeru bo zdržalo njihovo delo vsako resno in znanstveno kritiko, rezultati njihovega dela bodo pa jasnejši in udarnejši.

2. Učitelj lahko določi, kakšno je razmerje med višino inteligence in višino znanja pri učencih.

3. Inteligenčni kvocient daje precej jasno sliko o otrokovih sposobnostih z ozirom na izbiro poklica.

Nato je predavatelj podal kratko zgodovino tega dela in omenil pri nas Mandiča, ki je delal po Bobertagovih testih, za tem pa prof. Stefanovića, ki dela po beograjski reviziji Bine-Simonovih testov. Opozoril je posebno na to, da ne prevzemamo rezultatov, ampak samo metodo. Ker ni prilagojenih testov za hrvatske razmere, priporoča, da se dela po omenjenih testih, ki se bodo skušali v čim krajšem času prilagoditi hrvatskim razmeram.

Navzoči so predavateljeva izvajanja brez nadaljnega osvojitja. Vendar imam vtis, da je predavatelj to delo prelahko ocenil, ko je dejal, da je delo lahko in da bo marsikdo presenečen, ko bo začel z delom. (Tov. Mencej je na sestankih Učiteljskega pokreta vedno opozarjal, da je treba za delo mnogo priprav v obliki študija, ker bi sicer delo lahko zašlo v diletantstvo. Priporočal je Stefanovića, ki je vse delo do podrobnosti analiziral v knjigah: »Razvije dečje inteligencije« in »Merenje inteligencije«. Opomba V. M.) Sicer pa je članom do dela na razpolago še mnogo časa in se lahko na delo temeljito pripravijo.

Če je bilo prejšnje predavanje uvod v časovno najbližje delo, je bilo predavanje prof. B. Sučevića program, ki ga treba izvajati skozi daljšo dobo časa s temljito reorganizacijo celotnega šolstva. V temi »Problem koordinacije našega šolskega sistema« je podal predavatelj načrt za reformo celotnega šolstva, ki bi v teku podrobne izdelave pretrpel še marsikatero izpremembo, ohraniti pa bi moral vendar bitno potezo: šola mora sloveti na potrebah časa, kraja in na sodobnih pedagoških dognanjih. — Meja med ljudsko in srednjo šolo ne bi bila deseto, temveč štirinajsto leto.

Ker so na Hrvaškem šole sedaj začeli z ustanavljanjem ženskih odsekov v sreskih društvih, je tov. Ljuba Šikić govorila o potrebi takih odsekov. Predavanju je sledil razgovor, in po zanimanju, ki ga je pokazalo zbrano učiteljsko, lahko pričakujemo, da bodo imele hrvatske učiteljice kmalu v vsakem društvu svoj odsek.

kot posebno poverjeništvu s sedežem v Ljubljani vsedrjavni organizaciji »Udruženju jugoslovanskega učiteljskega« (UJU), ki je bilo ustanovljeno na prvem kongresu jugoslovanskega učiteljskega v Beogradu dne 18. junija 1920.

Po svetovni vojni je jel narasčati vpliv političnih strank na učiteljski stan. Zato sta trpela učiteljsko in šola. To je vzbudilo misel na depolitizacijo učiteljske organizacije, ki je dobivala vedno več pristavev. Glasniki za depolitizacijo so nastopali v ljubljanskem poverjeništvu UJU, pa tudi v Slomškovi zvezi. UJU je slednjič na pokrajinski skupščini v Celju dne 18. julija 1926. sprejelo »Deklaracijo«, s katero je stopila organizacija na čisto učiteljsko stanovsko, od političnih strank in vplivov nezavisno osnovno s samo stanovskim programom. Deklaracija je močno odjeknila tudi v vrstah članov »Slomškove zveze«, ki je še istega leta likvidirala, njeno članstvo pa je pristopilo v UJU. Po 26 letih se je tako slovensko učiteljsko zopet združilo v eni sami organizaciji.

Ob izpremembi pravil leta 1931. se je »Udruženje jugoslovanskih učiteljev« preimenovalo v »Jugoslovansko učiteljsko združenje« (JUJ), na mesto poverjeništev pa so stopile sekcije, ki imajo svoj sedež v banovinskih glavnih mestih.

Oni del slovenskega učiteljskega, ki je prišel po prevratu l. 1918. pod Italijo, se je organiziral l. 1920. skupno s hrvatskim učiteljskim v Istri v Zvezi slovenskih učiteljskih društev v Italiji. Zveza si je osnovala svoje društveno glasilo »Učiteljski list« in izdajala mladinsko revijo »Novi rod«. Ustanovila pa je tudi svoj »Učiteljski pevski zbor«. Z razpustom Zveze l. 1926. so prenehale tudi vse njene ustanove.

(Dalje prihodajf.)

Zbrano učiteljsko je izreklo priznanje in spoštovanje tudi dvema velikima Hrvatoma: D. Trstenjaku, katerega je ob 90 letnici rojstva orisal prof. S. Ljubunčić, in S. S. Kranjčevića, katerega je ob 30 letnici njegove smrti pokazal prof. P. Lasta od njegove najmanj znane, a najlepše strani — prikazal ga je kot človeka.

Tako je božični sestanek Hrv. učit. pokreta v dneh od 27. do 20. decembra 1938. pokazal zbranim članom (preko 80) uspehe njih dela in jim dal smernice za novo, temeljitejšo pa tudi težje delo.

Oskar Geist.

Splošne vesti

UČITELJSKI TABOR V LJUBLJANI

V letošnjem marcu bo poteklo 70 let, odkar je bila ustanovljena prva slovenska učiteljska organizacija. Kakor smo napovedali že v jeseni, bo litijsko JUJ priredilo zborovanje v počast 70 letnice organiziranega učiteljskega dela. K skupnemu zborovanju vabimo vsa ljubljanska sreska društva JUJ in vse ostala društva, ki leže okrog Ljubljane (Škofja Loka, Kranj, Radovljica, Kamnik, Laško, Kočevje, Logatec in event. ostala). Prijavite po dopisnici svojo udeležbo takoj na tov. Jožeta Zupančiča, predsednika JUJ v Litiji.

Če bo v februarju predsedniški zbor JUJ, bomo tam določili vse potrebne spremembe programa itd. Program pa je za skupni učiteljski tabor, ki bo v začetku marca v Ljubljani po sedanjem načrtu 4. ali najpozneje 11. marca t. l. Ves program, predavanja in ostalo bodo izvedli člani JUJ. Tudi za referat o zgodovinskem pregledu učiteljske organizacije je že določen tovariš, ki se peča z učiteljsko zgodovino.

Naporošamo tov. društvene predsednike, da sporoče takoj z dopisnico v Litijo pristane za sodelovanje pri učiteljskem taboru. Imenujejo naj tudi posebnega društvenega zastopnika v meddruštveni odbor, ki bo ugotovil in pregledal program in ukrenil vse kar je potrebno za skupno marčevo zborovanje.

JUU sresko društvo v Litiji

— Ekskurzija v Bolgarijo. Iz Bolgarije, od Prosvetnegaсоюза, smo prejeli obvestilo, da odobravajo celoten načrt. Pri podrobni organizaciji nam bodo pomagali tamkajšnji učitelji. Dospel se je prijavi 38 tovarišev in tovarišev. Ekskurzije se bo moglo udeležiti največ 50 udeležencev. Zato pozivamo vse, ki nameravajo v Bolgarijo, da se takoj prijavijo. Če bi se prijavi dovolj članov, bi organizirali še eno skupino.

Kaj vse pišejo o učiteljsvu, šoli, prosveti in JUJ

— Članek Josipa Ribičiča + Karel Čapek, ki smo ga priobčili v 23. številki »Učiteljskega tovariša« dne 12. jan., je v celoti priobčil »Hrvatski učiteljski dom« od 28. januarja.

— Socialno vprašanje podeželja je naslov večjega članka v »Večerniku« z dne 3. II. V članku citira rezultate, ki jih je zbral »Učiteljski pokret« o socialnem stanju vaškega otroka.

— Prosvetno zrcalo gospodarske bede. Zalostne gospodarske in socialne razmere, ki kljub raznim slavospemom še vedno vladajo v Bosni in Hercegovini, odsevajo najbolj trpko iz podatkov o prosveti. — Tam je še 402.102, oziroma 56,38 % nepismenih ljudi. Okrajji Bugojno, Prozor, Konjic, Livno, Duvno, Ljubuški in Mostar imajo povprečno po 70 % nepismenih, Prozor sam pa celo skoraj 86 %! — Okrajji Stolac, Imotski, Sinj, Knin in Benkovac imajo po 60 do 70 % nepismenih. — Celotno mesto kažejo primeroma žalostno sliko: Split ima 15, Mostar 27, Livno skoraj 36, a Šibenik 44 % nepismenih prebivalcev. — Zlasti je nepismenost velika med ženskim svetom. — Ta žalostna prosvetna slika kliče po temeljitem ozdravljenju. Ali ne bi po vzgledu velikih kulturnih narodov za te predele uvedli prosvetne petletke, da bi po njej ne smelo biti nobenega odraslega Srba niti Hrvata niti muslimana v vsej Bosni in Hercegovini več, ki bi ne znal pisati?! (»Kmetški list« l. II.)

— »Edinost« z dne 4. II. prinaša članek »V obmejnje vasi slovensko knjigo« med drugim: In kljub temu, da se je tu in tam kdo pozanimal za revne, ob meji živče šolarje in jim poleg nekaj hranil poslal še kako knjigo — tovrstnih del je še vse premalo. Vprašanje je, ali ne bi mogle naše založbe, recimo mladinske, z veliko naklado, poslati na leto nekaj knjižnih zbirk in svojih izdanj med šolarje v obmejnih predelih. Pa tudi druge založbe! Ali ne bi mogle vnesti v svoj proračun neko določeno vsoto za odpomoč pisane slovenske besede potrebni mladini na naših mejah? Seveda, nekaj bi bilo treba pri tem žrtvovati vkljub težkim prilikam — drugi narodi ne žrtvujejo samo nekaj, temveč naravnost ogromno in mnogo. Mladino, ki je prav za prav kvas narodovega življenja, bi bilo treba v teh predelih najprej razgibati; pa tudi odraslim bi bilo treba nuditi slovenske knjige, morda najprej strokovne, šele potem leposlovne, zato bi se naj zavzeli in stvar proučili slovenski kulturni delavci in strokovnjaki.

— »Največje zlo naroda« je naslov članka, ki ga prinaša »Večernik« z dne 1. II. Nepismenost je največje zlo vsakega naroda. Tega se zavedamo v polni meri pri nas. Zato so merodajni ljudje, ki so odgovorni za usodo našega naroda, napovedali neizprosno borbo proti nepismenosti pri nas. Zahibog so bile pri nas, zlasti na jugu, desetletja takšne prilike, ki so ovirale naš razvoj. Toda zadnja leta se te razmere naglo in zelo vidno izboljšujejo. Naša vojska sama je povzela akcijo za pobijanje nepismenosti. V najmanjših vaseh so zadnje čase organizirali tako zvane nedeljske

ZADRUGA PEDAGOŠKI TISK V MARIBORU

bo izdala meseca marca prvi del Ledinekove razprave »Moj oddelek«. To delo bo vsebovalo sledečo snov:

- Vrančeva uvodna beseda.
- Nadalje: A. Potreba proučevanja. B. Prikaz oddelka:
  - I. Telesni razvoj otrok.
  - II. Duševni obraz oddelka: psihol. opazovanja in intel. slika; anketa; prehodna in pubertetna doba.
  - III. Ocenjevanje: obče o ocenjevanju; učni uspeh; kje so vzroki večjega ali manjšega uspeha.
  - IV. Socialne prilike: poklic staršev; številčno in gmotno stanje družin; stanovanje; obleka; prehrana; delo; bolezen; kako gleda deca na domače razmere.
  - V. Kako vplivajo socialne razmere na duševna dogajanja.
  - VI. Posameznik v luči proučevanja.
  - VII. Nekaj opomb iz razrednih beležek: sodelovanje učencev; organizacija oddelka; poglavje brez naslova; način šolskega dela; znanje v sodobni šoli.
  - VIII. Zaključna beseda.

Ta del bo obsegal torej teoretična razglabljanja v oddelku, dočim bo v drugem delu, ki izide meseca maja, prikazano praktično delo.

O Ledinekovi razpravi je izjavil tovariš Vranc v oceni, ki jo je poslal odboru, tole: Celostno gledano predstavlja Ledinekovo delo edinstveno monografijo razreda, kakršne nimajo niti tuji narodi!

Tovariši in tovarišice! Zadruga bo z izdajanjem tega dela izvršila velik kos svoje naloge. Da pa ne bo njen trud poplačan z gmotnim neuspehom, vas vabimo, da se polnoštevilno priglasite kot naročniki. Te dni bodo dobile vse šole naročilnice, ki se jih takoj poslužite. Odbor.

šole z analfabetskimi tečajji. Učiteljsko in druga idealna inteligenca je stavila svoj prosti čas in svoje zmožnosti v službo naroda. Vseposvod na našem jugu je opažati uspehe teh prizadevanj in nepismenost vidno izginja. Vzrok nepismenosti je mnogokrat tudi pomanjkanje šol. Zato ni čudno, če ostanejo otroci brez pouka, ker jim nikakor ni mogoče v preoddaljene šole. Tudi v tem pogledu se prilike izboljšujejo. Ustanavljajo se nove šole, ki širijo prosveto na vse strani. Nedeljske šole, analfabetski tečajji na podeželju in v vojski radikalno pobijajo nepismenost. Vzoredno se razvija tudi gospodarska in gospodinska izobrazba. Vseposvod prirejajo gospodinske tečaje, ki so se na jugu zelo obnesli. Dobili smo že vrste novih izobraženih mladih gospodinj in gospodarjev, ki z dobljenimi izkušnjami prenavljajo svoja gospodarstva.

Učiteljski pravnik

— § Staroupokojenim učiteljicam ž. r. d. — pripada uradniška osebna doklada. Državni svet je v konkretnem primeru izdal pod br. 314/38 z dne 24. okt. 1938. to razsodbo: »Po tužbi T. T., učiteljice ženskega ručnog rada u penziji iz C. protivu rešenja Ministarstva finansija od aprila 1937 god., kojim joj nisu priznati činovniški dodaci na skupoću na osnovu čl. 17 i 34 zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, a s obzirom i na zakon o taksama, dana 24. oktobra 1938 god.

presudio je:

Ništi se rešenje Ministarstva finansija od 11. aprila 1937 godine.

Razlozi:

T. T., učiteljica ženskega ručnog rada, pensionirana je 1920 godine po odredbama zakona o izmenama i dopunama zakona o narodnim školama od 23. juna 1919 god. Osporenim rešenjem priznaje joj se pravo na zvaničnički dodatak umesto na činovnički kojega stranka u svom tužbenom zahtevu ističe, navodeći da je zvanje učiteljica ženskega ručnog rada bilo činovničkog karaktera.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pisnom Državni svet je našao, da su navodi tužbe umesni a da osporeno rešenje nije zasnovano na zakonu.

Pri određivanju pripadajućeg dodatka trebalo je utvrditi kakav su položaj zadržavale učiteljice ženskega ručnog rada u državnoj službi pre stupanja na snagu uredbe o razvrstavanju i raspoređivanju činovnika i ostalih državnih službenika građanskog reda od 31 oktobra 1923.

Iz činjenica da su po toj uredbi učiteljice ženskega ručnog rada, koje se imaju smatrati kao i zabavilje, uvrštene u III kategoriju službenika, proizlazi da su one ne samo po stu-